

JUBILEA A NEKROLOGY

VIERA ŽEMBEROVÁ

ANASOFT LITERA A JUBILUJÚCA JAROSLAVA BLAŽKOVÁ

Prozaička a nedávna oslávenkyňa Jaroslava Blažková spojila svoj návrat do epicentra slovenskej a českej literatúry a po ňom aj svoje osemdesiate narodeniny s knižnými titulmi, ktoré sa opakovane dostali do úzkeho výberu pôvodnej tvorby nominovanej na literárnu cenu Anasoft Litera. Anasoft Litera je výročná prestížna súťaž pôvodnej slovenskej umeleckej tvorby, ktorá nomináciami a odmeneným víťazom vypovedá o hodnotách aktuálneho literárneho života a o hodnote pôvodnej tvorby, ale aj o príjemcovi pôvodnej umeleckej produkcie.

Jaroslava Blažková sa narodila na Morave (15. 1. 1933, Velké Meziříčí), detské roky precestovala medzi Čechami a Slovenskom, v roku 1948 sa usadila v Bratislave, kde od šesťdesiatych rokov inou témou, postavou a jazykom svojich prozaických textov (*Nylonový mesiac*, 1961; *Jahniatko a granti*, 1964 a ďalšími pre mladých čitateľov) vstúpila do dobových konvencií literárneho života, v roku 1968 s rodinou odišla do Kanady, pracovala vo vydavateľstve Škvoreckovcov a usadila sa natrvalo v univerzitnom mestečku Guelpe v štáte Ontario. Protihodnotou za jej osobné rozhodnutie sa stalo rozhodnutie kultúrnej politiky, vytratila sa z nášho spoločného kultúrneho povedomia na desiatky rokov.

Dovŕšené osemdesiate narodeniny autorky zastupujú objektívne plynúci čas v jej osobnom živote a prejavujú sa v komornom prijímaní toho, čo deň priniesie, no má aj konkrétny fyzikálny rozmer v čase pri jej

príležitostnom presune medzi kontinentmi ponad oceán späť na návštevu Čiech a Slovenska.

Tematizovanie času v próze Jaroslavy Blažkovej patrí posledné dve desaťročia k latentnému prejavu prijímania skutočnosti, ale súbežne sa mení aj na umeleckú reakciu na relatívnosť všetkého a všetkých, ktorí sa zachytili v jej súkromnej pamäti tak, aby si ich pripomenula v literárnom prostredí a vo svojom prozaickom svete pre dospelého i mladého čitateľa.

V roku 1997, po desaťročiach od jej odchodu do Kanady, zvážila a vyjadřila spisovateľka všestrannú opodstatnenosť záujmu o svoju autorskú dielňu a tvorbu vznikajúcu v Guelph v uskutočnení jej predstavy, ktorá mala predchádzať jej návratu do pôvodného kultúrneho prostredia takto: „Želala som si iba, aby vyšli znovu moje knižky.“ Spisovateľkino želanie sa stalo kultúrnou a literárnovednou skutočnosťou vďaka spriazneným vydavateľstvám Q 111 a Aspekt.

Literárne vitálne desaťročia, ktoré vrátili autorku do slovenskej literatúry a do jej literárneho života, sprevádza prirodzená pozornosť, ktorú – za ďalšie dôvodenia – vyjadřujú jej kniha próz *Happyendy*, nominovaná v roku 2005 na cenu v literárnej súťaži Anasoft Litera, a próza *To decko je blázon*, znova nominovaná v roku 2013 na cenu v literárnej súťaži Anasoft Litera. Návrat prozaickej tvorby Jaroslavy Blažkovej do povedomia slovenskej a českej čitateľskej obce sprostredkovali vydavateľstvo Q 111 zastúpené Kvetou Daškovou a vydavateľstvo Aspekt zastúpené Janou Cvikovou.

Blažkovej literárne adaptovanie sa do rozprávání o tom, s čím a ako, i kde sa jej čas stával prežitou skúsenosťou, sa v horizontále ponúknutej prozaickej tvorby za posledné desaťročia dostalo do polarity objektívneho času medzi minulosťou, detstvom, mladosťou a súbežne aj do prítomnosti, ktorú autenticky žije a z tohto skúsenostného postu tematizuje čas i seba v ňom vo svojej próze.

Komorná, výrazne osobná a emotívne, filozofovaním vertikálne komponovaná výpoveď v súbore trinástich próz pod názvom *Happyendy* – „vznikali v rokoch 2002–2005, keď autorka opatrovala ťažko chorého manžela“ – pracuje so žánrovým kontrastom, s napätím, ktoré postupne vykoľajuje vžitú postupu, vzťahy a prognózy vlastnej skutočnosti, aby priesecník straty a rezignácie, života a smrti, rozpomienok a novej skutočnosti spisovateľka pointovala sebaapresvedčovaním: „v starobe človek potrebuje optimizmus, ak ju má prežiť“.

Voči plynúcemu času a novej osobnej skutočnosti sa Jaroslava Blažková obrátila návratmi do minulosti a písaním. Jedným z nich je príbeh starej matky vyrozprávaný pre vnučku v esteticky, emotívne a noeticky pô-

sobivej rozprávkovej knihe *Minka a Pyžaminka* (2003). Popri dedikácii: „*Irene Zítkovej, mojej celoživotnej Pyžaminke*“, oslovila svojho čitateľa: „Som zvedavá, aká bude reakcia, pretože je viac lyrická než komická“. Čitateľovi sa zveruje i s tým, že podnetom jej boli príbehy Harry Pottera.

Čas návratov do moravského kraja v detských rokoch zachytili príhody *Traja nebojsovia a duch Miguel* (2010) a geograficky, personálne, priestorovo aj spoločensky rodný kraj verifikuje aj odkazuje v próze *To decko je blázon s podtitulom Zo spomienok rozmaznanej dcérušky* (2013). Vydavateľský záujem aj o tento titul sa spája s presvedčením, že Jaroslava Blažková má vo svojej rozprávačskej zručnosti potrebné „*ingrediencie – citlivosť, láskavosť, múdrosť, jemný humor, poetickosť*“.

Dve desiatky miniatúr z rodinného života, z mozaiky osobných príhod (začínajú vetou *To som bola ešte veľmi malá...*, *Mala som tri roky...*, *Narodila som sa v Moravskej Polane v minidomčeku...*, *Asi tak medzi mojím štvrtým a piatym rokom sme sa presťahovali...*), zachytávajú to, čo si uchovala spisovateľka z osobných dejín, zo spoločenského života v prvej polovici minulého storočia, v ktorom zabývala svoje rozprávanie genézou svojho rodu, citovým rešpektom voči strohej matke (*Ty si ale hlúpe decko!*) a svojou nežnou oddanosťou voči otcovi, no z tohto trojuholníka vystupujú do popredia reálie dobového života v zovretom spoločenstve na viacerých miestach moravskej krajiny (*obec Tasov, Brno, Sliezsko, Mestečko, obec Tomášovo, Barantice*). V spomienkach na dievčatko z tridsiatych rokov dotkne Františka Jozefa, Karla Erbena, Jakuba Demla, ale znova ožíva aj trauma napojená na strohú matku: „A navždy som si zapamätala, že keď sa mi prihodí niečo strašné, stane sa tak preto, že som hlupaňa. Ale prečo? Prečo?“, ale i poznanie: „Vidiš, človek sa v ľud'och často mylí“.

Jubilujúca Jaroslava Blažková sa svojimi prózami utvrdzuje v tom, že: „*Človek si nevolí svoj osud, osud si volí jeho*“ a nenaznačuje, že by prijatím sentencie bolo možné rezignovať pred časom a nachádzať iba ospravedlnenie za osobné, hoci aj neradostné deje.

